

Dino Bucati

**ĐIRO
D'ITALIJA**

Preveo sa italijanskog
Dejan Ilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Dino Buzzati

DINO BUZZATI AL GIRO D'ITALIA

Copyright © 1981 Arnoldo Mondadori Editore S.p.A.,
Milano

Copyright © 2018 Mondadori Libri S.p.A., Milano

Published by arrangement with The Italian Literary Agency

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

**DIRO
D'ITALIJA**

Sadržaj

- 9 PREDGOVOR (Klaudio Marabini)
- 15 NAPOMENA
- ĐIRO D'ITALIJA**
- 19 Noć drumske „mastiljare“ na transatlantiku
- 24 Dva vokala prate bicikliste na treningu u Zalivu
- 29 Juriti je čarobno
- 34 Sto vozača kreće Garibaldijevim putem
- 39 Facio je mislio na sastanak s mamom
- 46 Glasovi s tribina svuda oko Etne
- 50 Luckasti deda pedala po tragu šampionâ
- 56 Ni Kopi ni Bartali nisu se zaustavili u Eboliju
- 61 Zabranjen ulaz u šampionovu sobu
- 66 Na trenutak se učinilo da je Bartali poražen
- 70 Điro je probudio duhove starog Kasina
- 74 Beg iz petnih žila od Rima do Jadrana
- 79 Sirotani „vremenskog limita“

- 85 Plače i raduje se Trst, cvećem zasipajući šampione
90 Danas velika borba u Dolomitima
94 U tesnom duelu kroz oluju Kopi poražava velikog protivnika
100 Nije za njega uloga pobeđenog
105 „Veliki“ čute kad „mali“ krenu u beg
110 Zavičajni ligurski vazduh daje krila braći Roselo
117 Isuviše sâm, mali Pazoti
122 Jadikovka starih biciklista
127 Vrhovna presuda danas na Izoaru
132 Bartali u Alpima uzmiče pred prejakim Kopijem
138 Trka sa samima sobom od Pinerola do Torina
143 Nikada neće zamreti legenda o biciklu

DODATAK

- 151 *Tri etape iz pera Čira Veratija*
153 Dvostruka Kazolina pobeda, u Veneciji i sprinterskoj etapi
158 Leoni pobeđuje Kopija na hipodromu u Montekatiniju
164 Kopi je osvojio Điro d'Italija
171 *Redosledi i plasmani 32. biciklističkog Điro d'Italija (1949)*

POGOVOR

- 185 *Hijerarhija snova i nacionalno buđenje: poetika modernog biciklističkog epa (Ivan Isailović)*
199 O AUTORU

Predgovor

Nikada nisam zaboravio to pismo. Bila je 1949, bio sam mladić i „navijao sam“ za Bartalija, iako sam se divio i Faustu Kopiju, bio sam veliki čitalac, pre svega novinskih stvari. Kad je *Korjere dela sera* poslao Dina Bucatija kao dopisnika na Điro, bio sam iskreno zadivljen, i bili su dovoljni prvi članci da primetim kako se rađa nešto tipično bucatijevsko i kako mašta, kao što se obično dešava kod njegovih „reportaža“, nadilazi hroniku, guta je i prisvaja.

Poznavali smo Bucatijeve romane i priče: *Barnaba s planina*, 1933, *Tajnu stare šume*, 1935, *Tatarsku pustinju*, 1940, *Sedam glasnika*, 1942; i mnoge njegove članke iz *Korjerea*, ranije kao ratnog izveštača, sada kao specijalnog dopisnika i saradnika kulturnih rubrika. Kod Đira je odmah bilo jasno da Bucati piše nešto što nije samo njegovo, nego je i zajedničko, i da mu Điro nudi shemu retke prilagodljivosti. Na pozadini Đira promicao je, u liku anonimne gomile, običan narod Italije koji smo svi mi, s tek završenim ratom, prepoznavali kao pun nade u bolje sutra; Điro je

tkao svoju legendu, koja se svakoga dana obnavljala, nakon što bi se svake večeri rasplinula; u prvi plan je izbijala priča o čoveku pod pretnjom godina, Bartaliju „starcu“ – nazvanom, na jednom mestu, homerski, Hektorom – pred kojim su se uzdizali veličina i sjaj mlađeg Fausta Kopija, Ahila, kojem je bilo suđeno da zavitla smrtno telo: da izabere, vođen rukom Sudbine, „taj određeni trenutak“.

„Bartali, stari lave“ – piše Bucati iz Napulja, nakon što je na usponu prema Pratoli, na pedeset kilometara od Salerno, Kopi ubrzao te je Bartali morao da šipči pozadi – „je li ovo dan koji pre ili kasnije mora doći, je li ovo čas tvoj najviši nakon kojeg počinje poslednji krah mladosti? [...] U određenom trenutku, to znaš, tajanstveni genij će te napustiti. Usred neke trke, najednom, osetićeš se čudnovato sam: kao kralj u bitki koji, okrenuvši se nazad kako bi izdao naređenja, ne vidi više svoju vojsku, rasplinutu u ništa nekom čarolijom. Taj užasni trenutak će doći. Ali kada? Ti to ne znaš. A moglo bi biti danas.“

To je Bucati svog lika Droga, pripovedač koji prelazi granice realnosti na krajnjim rubovima Prostora i Vremena i koji čeka fatalni udarac, ili slavu (svejedno je), neprijatelja koji se skriva iza horizonta. Od prvih članaka, Bucati temelji „reportažu“ na vojnoj metafori, kojoj će ostati zauvek veran: „đirini“ poput silnih vojnika koji kreću na neprijatelja sazdanog od kiše, vetra, usponâ i beskonačnih kilometara; iza kojih misteriozno delaju glavni štabovi, oficiri i podoficiri, odakle dolaze strategije, taktički planovi, zamke i tako dalje. A rat sudbinski dosuđuje: pravi neprijatelj, pred kojim ne pomažu lukavstva, ovde su visoke planine, Dolomiti i Alpi, koji se uzdižu kao Kafkin Sud pravde: „sudije, to jest planine, zagonetno sede...“

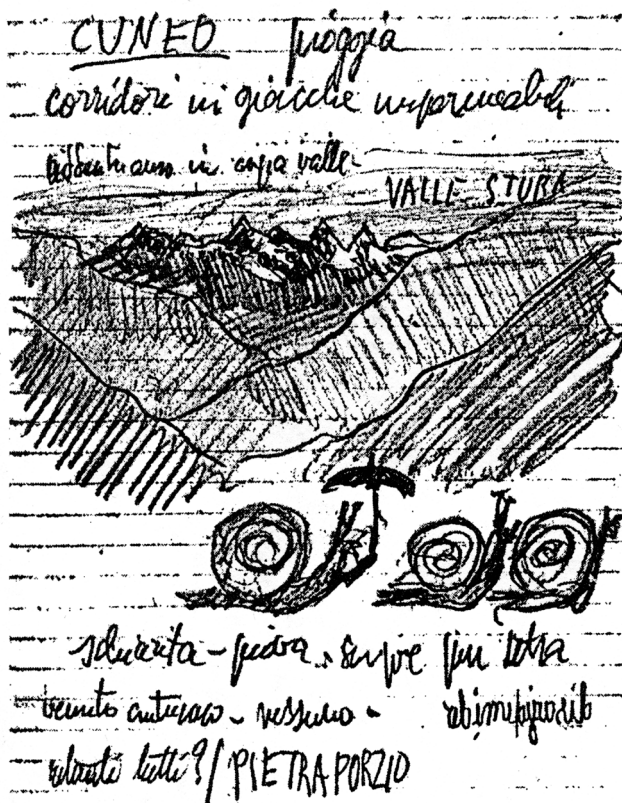
To je Bucati, ponajviše *naš*; piščeva narativna parabola doživeće zaokret s romanom *Jedna ljubav*, promeniće se teme i pismo (iako pesnik Droga nikada neće posve nestati), doći će slikarstvo, stripovi, likovna kritika; ali za nas je onaj bitni Bucati (možda postoji po jedan Bucati za svaku generaciju: svaka je generacija možda imala i imaće svoju *pustinju*) upravo ovde, u iščekivanju presude; te treba i reći kako se savršeno uklapa u godine kraja fašizma i vreme hladnog rata, kada je neprijatelj bio konkretan, pretnja stalna, a iščekivanje teskobno i svakodnevno.

Ova priča mogla bi nas odvesti daleko (ukazala bi i na korene društveno-političkog Bucatija). Što se tiče Bartalija-Hektora, *trenutak* je došao na Izoaru. U tom času, međutim, lik i situacija već su činili jedinstven amalgam na rubu provalije i lik je, kao uvek kod *ovog* Bucatija, bio usisan situacijom, postavši samo šifra jedne više operacije. Poput „pustinje“, Điro postaje prostorna dimenzija a Vreme, okomito, kopa u stvarima. Radi se samo o čekanju. Uostalom, i Điro će završiti u ništavilu gotovih događaja, jer, kaže Bucati, sve se završava u ubrzo „čovjek vidi koliko je brzo vreme i kratak život“.

Naravno, u legendi o Điru ima još toga: uz posleratne Italijane, tu je i atmosfera tog vremena uzavrelog moralnog oporavka, potom otkriće pejzaža i provincije (pogledajte prelazak Apenina, od Rima do Pezara), te sećanje na ruševine i žaljenje (predivno poglavlje o Kasinu, s mrtvima koji ustaju iz zemlje), uzdržani patriotizam povodom Trsta... Nećemo zaboraviti da je novinar Bucati imao redak osećaj za događaj, smisao hronike; da je hronika bila stalna hrana njegove proze; i da su se novinarstvo i proza, hronika i priča, činjenica i fantazija, na kraju spojili, kod njega, vezom

tako tesnom da se svaki put potvrđuje sumnja u misterioznu naklonost stvari, čudesno sazdanih za njegovu scenu.

Bartali-Hektor punopravno stoji uz Barnaba, Droga, „glasnike“ i druge tipične već stvorene likove i one koji će biti stvoreni. Profesija je ponudila zlatnu priliku i pisac ju je iskoristio s prirodnošću i marljivom (profesija je i moranje) prostodušnošću dece koja žive u skladu sa svojim igrama. Članci, pisani na kraju svake etape i,

Iz beležnice Dina Bucatija, 1949.

dakle, s ograničenim vremenom, potom preneti novinama, savršeni su i savršeno povezani među sobom. Jedna beležnica, nažalost, samo njen deo, koju je ljubomorno čuvala njegova supruga Almerina, pokazuje kako već u prvim zapisima, nabacanim i naškrabanim, zajedno s drugim skicama, u automobilu (Bucati je putovao kolima s Čirom Veratijem, sportskim novinarom *Korjerea*), fantazija guta realnost, te se roman, ili legenda, ocrtavaju s jednostavnošću prirodnih činjenica: „*kuneo – kiša – biciklisti u nepromočivim jaknama – zalazimo u tamnu dolinu – vale stura* [sledi skica doline s tri puža kako se penju] – *razvedravanje – kiša – sve tmurnije – stigla jesen – niko – neprijatna vlaga* [napisano naopako] – *svi se povukli? – pjetraporcio – razvedravanje – arđentera – prestaje kiša – sunce – otkriven predeo – jedan se odvaja (crven) – drugi ga prati – potom se Kopi odvaja potom Volpi potom dvojica, potom Bartali [...]* – *izobličeni borovi – u tamnom ždrelu ponovo uspon...*“

Retki su i aluzivni hroničarski podaci, mada uz skrupulozno uvažavanje. Ne samo da ih Bucati preskače, nego ostavlja utisak i da ih već zna. Pad Bartalija-Hektora je, zapravo, ne samo očekivan nego i podrazumevan, kao što je očekivano i podrazumevano opadanje svih stvari u borbi s vremenom. Kao da je sve već pripremljeno za prepisivanje. Retko Bucati, kao u ovom slučaju, dela kao da njegova stranica treba da pruži glas nečemu što je već napisano, postajući ogledalo *stvari* već sastavljene na stranici koja postoji na drugom mestu, gde se realnost zaodeva konačnim crtama taštine.

NAPOMENA

Ova knjiga je nastala po ideji Klaudija Marabinija koji je, na naučnom skupu o Dinu Bucatiju, održanom u Veneciji, pri Fondaciji Čini, 3. i 4. novembra 1980, podneo referat pod naslovom *Dino Bucati na Điro d'Italija*, inspirisan nizom od 25 reportaža koje je pisac iz Beluna objavio u listu *Korjere dela sera* u periodu od 18. maja do 14. juna, u svojstvu „dopisnika“ s trideset drugog Điro d'Italija.

Da bismo čitaocu omogućili da stekne kompletnu sliku Đira, i iz hroničarskog ugla, budući da Bucatijevoj seriji tekstova nedostaju članci koji se odnose na tri ponedeljka (dan kada *Korjere dela sera* nije izlazio), odlučili smo da ih nadomestimo objavljivanjem tri izveštaja Čira Veratija – u to vreme, dopisnika *Korjere d'informazione* – koji se pojavljuju u apendiksu ove knjige zahvaljujući ljubaznom dopuštenju njegovih naslednika.

Podaci koji se tiču redosledâ dolazaka svih etapa i dnevnih plasmana – takođe doneti u apendiksu – uzeti su iz *Korjere dela sera* i *Korjere d'informazione*.

DIRO D'ITALIJA

Noć drumske „mastiljare“ na transatlantiku

S BRODA *Saturnija* NA MORU

17. MAJ, noć

Otvaramo vrata kabine br. 223, druge putničke klase. Mrak, i milozvučni šum ventilatora. Ovde su Lisjen Buis, Rože Misin, Jef Van der Helst, Đuzepe Serami, biciklisti takmičari. Spavaju.

Otvaramo vrata kabine br. 224. Mrak i ovde. Tu se nalaze Alber Dibuison i Žan Lesaž. I oni spavaju. I tamo i ovamo, iza belih vrata dugog pustog hodnika, ostali, Kibler, Lolji, Monari, Valenta, Konte, Kripa, i tako dalje. Vozi ih, uz prigušeno hrkanje motorâ, kroz tirensku noć, čudesni brod čija svetla udaljeni ribari, iz svojih malih barki, sigurno opažaju kao fatamorganu te, iako znaju šta je to, šalju znakove i dozivaju se međusobno kao da im je teško da poveruju.

Buis, Misin, Van der Helst, Serami, i tako dalje, imena čuvena i koja to nisu. Iskrčavanje sutra izjutra u Napulju,

uveče polazak drugim brodom. Prekosutra izjutra, iskrcaj u Palermu. Još jedan dan i svi će se popeti na bicikle, upreti nogama u pedale, a onda u galop stisnutih zuba, u veliku pustolovinu. Kako li su samo laki snovi noćas, na velikom obasjanom brodu.

U Đenovi je, zapravo, ovim paradoksalnim pomorskim uvodom, počeo jutros trideset drugi biciklistički Điro d'Italija. Samo je delić Đira na brodu *Saturnija*. Sportski direktori, tehničari, mehaničari, maseri i tako redom. Pravi pravcati biciklisti, njih dvadeset trojica. Kopi, recimo, nije tu, nije ni Bartali. Mnogi su, pošto nikada nisu plovili, a posebno oni seljačkog porekla, slepo poverovali u zastrašujuće bajke o morskoj bolesti, te se spuštaju niz Poluostrvo starim vozovima. Mnogi će se spojiti s moreplovcima sutra, kad se krene iz Napulja. Ali, istorijski, avantura Điro počela je upravo jutros kad je most za ukrcavanje uklonjen s boka transatlantika i dignuto sidro.

Da li bi trebalo da se odrekneмо instinktivnog poređenja s Ekspedicijom iz Kvarta? * Suviše banalnog možda? Ni govora. Ne odričemo se nimalo ni sada ni u eventualnim narednim prilikama, ukoliko se ukažu. To bi čak značilo ogrešiti se o istinu. Jer nemoguće je da onaj ko je osmislio ovaj *start* bez presedana nije bio podstaknut sećanjem na Lava sa Kaprere. Pa i ako pretpostavimo da nijedan od organizatora nije imao ovo na umu, onda znači da su, nesvesno, razmišljali, samo u biciklističkom,

* Kvarto (dei Mile) opština je u sastavu Đenove odakle je 1860. Garibaldi krenuo u svoj pohod na Siciliju, pod vlašću Burbonaca, nakon kojeg će ubrzo uslediti ujedinjenje Italije; dok će prvi Điro biti organizovan pola veka kasnije, 1909. godine. (Prim. prev.)

a ne vojnom smislu, na isti način kao Garibaldi pedeset godina ranije. Postoji li možda neka poluostrvska strategija koja se obnavlja kao obavezna solucija za nekog ko je uvrteo sebi u glavu da osvoji Italiju? I koja ne dopušta odstupanje od tradicionalne brazde ni kada se osvajanje preduzima biciklima?

Samo noćas ne bdiju, međutim, heroji predstojeće pustolovine kao što su bdele Garibaldijeve vedete na osmatračnicama *Pjemontea* i *Lombarda*. Spavaju šampioni, kušajući blagost ove noći, tako prijatne i plemenite, ljuljani mnoštvom brodskih glasova koji u kasne sate počinju da pričaju čudesne priče o okeanima, kitovima, neboderima, egzotičnim ljubavima, dalekim gradovima imena isuviše teških za izgovor.

Sutra će se suočiti s Putem, velikim neprijateljem, dugim i pravim do besvesti, koji se ne završava ni sa čim na horizontu, ili krivudavim i strmim kao litica što vas ostavlja bez daha već pri pogledu na nju, putem kamenim, ili prašnjavim, ili blatnjavim, ili asfaltnim, ili punim bezobličnih rupa: beskrajnom vrpcom koju treba postepeno progutati. Ali noćas je tu samo bezmerni bulevar mora koji nema rupe ni kolobrane, ni uspone, mekani tepih, tako izgleda, koji pramac broda seče s neverovatnom lakocom kao da je svila, a da listovi nogu ne moraju da ga poteraju zamasa pedala.

Sutra će biti znoja, grčeva, kolena koja bole, zadihanosti, iscrpljenosti, žeđi, kletvi, gumi-defekata, kolapsa duše i tela, onog osećaja gorčine u ustima kada najbolji izmiču, nestajući u kovitlacu klicanja publike. Ali noćas, na mekom ležaju, mišići se opuštaju umireni: mladi su, elastični, noćas, savršeni, otporni, nabrekli od pobjeda.

Sutra ćemo videti nemilosrdne timske naredbe, biće potrebno povući „kapitena“ koji posustaje, izvući ga uzbrdo kao džak, straćiti uzalud nabolje od vlastite snage, upravo tog dana kada je on, timski vozač, maštao o samostalnom begu. Ali večeras nema naredbi biciklističkog tima, ni timske discipline, ni potčinjavanja. I najbeznačajniji *pulen* noćas je kao Napoleon. I sanja.

Sanja mali drumski redov koji nikada nije čuo kako se izvikuje njegovo ime i nikada nije bio, nakon trijumfa, nošen rukama frenetične gomile. Sanja ono što je svim ljudima, pre ili kasnije, tako potrebno da zamišljaju, inače bi život bio isuviše oskudan. „Svoj“ Điro d'Italija, sanja, fantastični revanš. Već od prve etape, naravno. Na 106 kilometara od Palerma, tamo gde put počinje naglo da se uspinje prema hiljadu i više metara Kole del Kontrasto, evo gde iz brujeće vojske trkača, zbijene još uvek poput krda bufala, iskače on, timski vozač, nepoznati, čije ime deca nikada nisu ispisala belom kredom – ni zbog dole! ni zbog živeo! – na zidovima periferijskih naselja. Sam izbija na uspon kao izludeo. Ali ostali se i ne obaziru na njega. Koji idiot, kaže neko ko se razume, upravo najbolji način da se upropastiš; za pet minuta, u najboljem slučaju, pući ćeš. Međutim, on leti. Nošen natprirodnim poletom, guta serpentinu za serpentinom, kao da se ne penje, nego strovaljuje dole s nekog Stelvija. Drugi, iza, više se ne vide. Ljudi kraj puta viču bravo Bartali, ali on im pokazuje da greše kako bi shvatili da je neko drugi. Ko je onda? Niko ga ne poznaje. Da biste ga identifikovali, potrebno je uporediti njegov broj s tabelom objavljenom u novinama. I panika prolazi Sicilijom.

Kada će prestati nesrećnik? Šala počinje da nervira. Sada je već previše. Da naučimo pameti ovog ludaka. Leđa asova

se povijaju. Da, Kopi će lično izvršiti egzekuciju. Bartali je, normalno, odmah uz njega. Ono što je bilo diverzija pretvara se u gigantsku borbu. Ali on, nepoznati, poslednji od poslednjih, pustio je krila. Dvadeset minuta prednosti, dvadeset pet, trideset. Šta su u odnosu na njega najveći šampioni? Šta su Fausto i Đino? Bedni crvi, što šipče po njegovom tragu, ali daleko iza, daleko, gubeći minute i minute.

Evo Katanije, napokon. Glasine o čudu bile su još brže od njega i stigle ranije te pokrenule delirijum gomile, zastava, aplauza, cveća, poljubaca, fanfara. Hronometristi, razrogačenih očiju, pretražuju put, na kom je iskrsao kao strela, čist put, pust, bez ikoga, neverovatno prazan. I za to vreme kazaljke jure, a niko se još ne pojavljuje. Četrdeset sedam minuta, četrdeset osam, pedeset pet, šezdeset! Sat i pet minuta prolazi pre nego što se udno ukažu gonioni. Gomila ih gleda nema.

Kako je lako sanjati, noćas, na velikom osvetljenom brodu. Zašto se zadovoljiti samo jednom etapom? Zašto ne povećati prednost na par sati? I zašto ne produžiti čudo do poslednjeg cilja? Prosečna brzina trke, 44 na sat. Dan i po razlike u odnosu na drugog. Kopi poludeo, Bartali se povukao u manastir. Toliko to košta? Izvrnut na ležaju, osmehuje se, pobjednički, namiren osvetom, on koji nikada neće stići prvi, drumska „mastiljara“, verni rob, najponizniji.

Ali može biti i da ne sanja. Može biti da su mu i ove maštarije zabranjene; te i u snu ostaje bedni timski vozač; da jednostavno spava, može biti, prepušten kao životinja, umoran od dugog prevaljenog puta, preumoran od onoga što još treba da uradi. Jer on zna da se ne nada. I onda je bolje da jednostavno spava, samo da spava, toliko: i da ne sanja ništa.

Dva vokala prate bicikliste na treningu u Zalivu

S BRODA *Grad Tunis* NA MORU

18. MAJ, *noć*

Mala gomila, mala, istini za volju, kod takozvanih „kapija“ (ali kapija više nema) Napuljske luke, u pola osam, jutros. Siromašno ili skromno odeveni mladići, starčić u otmenom odelu, desetak prilično urednih *scugnizza** (zovu li se još tako?). Tu je i nekoliko devojaka. Šta ih je probudilo u tako neprimereno vreme? Dolazak *Saturnije*, moglo se pretpostaviti, jer je u tom trenutku blistavi motorni brod pristajao uz mol Beverelo. Ali ko je, zapravo, trebalo da izađe iz plovila? Mladići, starčić, derani, nekoliko devojaka, još pomalo dremaljivi, nisu pokazivali ništa. Teško je na prvi pogled definisati Napolitance. Kasnije shvatate da su došli da dočekaju vozače *Điro d'Italija*. To shvatate kada biciklisti, nakon što su sišli s broda, stupe na veliki trg iza mola.

* Napuljski ulični derani. (Prim. prev.)

Na slabašnom suncu (bilo je maglovito jutro, s tmurnim oblakom iznad Svetog Martina), živo su zaiskrile hromature bicikala. Potom su se videle karakteristične majice, većinom plave. Šampioni su bili u trkačkoj odeći, kao da Điro treba da počne tu, odmah, na Pjaca Muničipio.

Nakon što su se iskricali rano izjutra, čekali su sve do uveče da bi se ukrkali na *Grad Tunis*, koji ih u ovom trenutku vodi prema Siciliji. Čitav dan na raspolaganju. Dvanaest sati odmora za noge koje će u subotu morati da izvrše jedan od najvećih zadataka koje su ljudi smislili. Teško onom ko krene nerazgiban. Samo nekoliko dana mirovanja dovoljno je da se mišići omlitave, čak i posle savesnih treninga. Listovi se udrvene. Blagosloven, dakle, bio ovaj dan slobodan za razmrdavanje: sto, i sto pedeset, i možda više, kilometara promenade, i trideset pet satnica, na zalivskom putu, prema Sorentu i Amalfiju.

Mala gomila se komeša. Srdačno su dobronamerni, ali s nedovoljno novih informacija. Bartali?, pitaju. A Kopi? Nema Kopija? U gužvi, razume se, lako je pogrešiti. Izdaleka se Kripa, iako je prilično visok, može zameniti za superšampiona iz Kastelanije. Starčić je tu da podrži apokrifnu identifikaciju; uporan je i svečano maše tobom žnjem idolu, štapom podignutim uvis. Ali vozači idu dalje, nastojeći da se ispetljaju, bez mnogo reči, iz oduševljene svetine. Ne prave se važni. Takvi su, ozbiljni i na neki način zabrinuti. Možda su očekivali više? Prolaze kroz gužvu distancirano i ravnodušno, što je najbolji način da se još više izazovu znatiželja i pokornost kod navijača. Živeo Đino!, viče neko. Aplauzi odgovaraju tu i tamo. Ali vozači idu dalje, noseći podignute svoje blistave mašine, tako vitke i lake. Ne osmehuju se, ne prilaze. Možda ih

upravo uzvici „živeo“, za Kopija i Bartalija, povređuju, iako toga nisu sasvim svesni. Ti uzvici služe samo tome da se naglase razlike. A oni, timski vozači, još nepoznati mladići, Monariji, Naniniji, Maragoniji, Brinjole, Bensi, možda isuviše tačno znaju da te razlike postoje. Naravno, lako je zavaravati se, ali ima granica tome: hronometri i poreci na cilju govore jasno. Razlike postoje. Ali čemu ih naglašavati? Kopi nije tu. Stići će vozom. Ni Bartali se nije ukrcao na brod. Zar još niste videli da vaša dva miljenika nisu tu?

Navijači su, međutim, u izvesnom smislu dobri, izuzetno dobri, zadovoljavaju se i malim. U nedostatku najvećih šampiona, dovoljni su i osrednji; čak i mali kalibri dostaju. Ljubitelji sporta nisu gadljivi. Kad su shvatili da dva vrhovna giganta nisu tu, nastavili su da radosno pozdravljaju. Bravo, Čerami!, viče jedan od retkih dobro obavještenih, aludirajući na najsajjniju ličnost ekipe Gana. Prepoznao ga je po fotografiji iz novina. Ali Čerami je Italo-Belgijanac: izgovara se Serami, i ne vidi da ga iko proziva. Bravo, Kubleru!, viče drugi velikodušnog srca. Možda mu Švajcarac Kibler leži na srcu? Ma kakvi. Ali je znao da je bio na *Saturniji*, otprilike mu je znao ime i učinilo mu se prikladnim da mu oda počast. Treba, u stvari, potrošiti oduševljenje pohranjeno za dvojicu velikana, ne možete ga vratiti kući nakon ovakvog uranka. Bravo, Kubleru, dakle. Ali ni Kiblera nema, u poslednjem momentu je rešio da se ne ukrca, doći će u Palermo vozom; a i da je bio tu, verovatno se ne bi ni osvrnuo kad bi čuo da ga tako loše izgovaraju.

Pošto su se napokon oslobodili gomile, vozači su počeli da se spremaju za polazak. Svi su oko njih. Nemojte, ne

– hteli bi da kažu derani, siromašno ili skromno odeveni mladići, nekoliko devojaka (samo je starčić otišao razočaran, ljutito vrteći štapom) – upravo vas slavimo. Ne Bartalija, ne Kopija, vas. Ako smo vikali Bartali i Kopi, bilo je to tek onako, baš nas briga za njih. Upravo vas, mladiće budućnosti, volimo. Tebe, Konte, i tebe, Kripa, i tebe, Čerami, čije ime svi izvikuju ovako, iako se ono izgovara na francuskom. Zar i oni nisu heroji, na kraju krajeva? Aplauzi, po prećutnoj saglasnosti, postaju svesrdniji i srdačniji. Jedan i preteruje: Dole, Bartali, više, nadajući se da će biti rado prihvaćen.

Ali vozači ostaju nemi i ozbiljni, zatvoreni u sebe, gotovo namršteni, na neki tajanstven način povređeni. Ubacuju desno stopalo u pedal, odvajaju i levo od zemlje, kreću, povlačeći se opušteno po Pjaca Muničipio. Već su u Via De Petris, nestali su. Onda se navijači konačno rasturaju smeteni, poprimaju ravnodušan izraz, pale cigaretu, zevaju. Tu su sasvim slučajno.

U međuvremenu, vozači odlaze. Retifilo, već im je za leđima. Sutra će pedalati na putu za Kastelmare. I evo gde se otvara poneki prozor, tu i tamo siluete mladića izleću kroz kapiju i pritrčavaju rubu ulice. Stižu prekasno, kada se četa, sa svojim metalnim i zvonkim šumom, već udaljila. Pa ipak, na svom pravcu, *routiers* čuju povike kako ih prate. To su bezoblični glasovi, glasovni dozivi i ništa više. Ali stalno dva vokala, stalno dva ista opsesivna: Aaa! Ooo! Bartali! Kopi!, uzvikuju, nagađajući, slučajni navijači izvan zidina. A besni vozači pedalaju četrdeset, četrdeset jedan na sat, ubrzavaju da bi umakli neugodnim zvucima. Uzalud. Što brže idu, to ih sve munjevitiji povici prate

u stopu, sve je izvesnija i učestalija zabluda. Aah! Ooh! Samo to, kao zlokobni odjek koji nikako ne može da se umori. Sunce je već odskočilo, toplo je. Povijeni u naporu, mladi šampioni imaju tvrd i užaren izraz lica. Strmoglavno beže. S polja, iz usta kućâ, iz jarkova, stalno ta dva prokleta glasa. Tuđa slava je to. A njihova?

Juriti je čarobno

PALERMO, 19. MAJ, *noć*

Zbog spleta okolnosti verovatno vezanih za kaprice sudbine, i zbog čega bi bilo uzalud sada žaliti, onaj ko piše ovo, hroničar u pratnji Điro d'Italija, nikada nije video biciklističku trku na otvorenom putu.

Podosta stvari, ne premnogo, onaj ko piše video je kako jure, na ovaj ili onaj način, po površini mora ili zemlje; ali nikada velike bicikliste kako se utrkuju na suncu, s brojem zakačenim na leđima, gumom preko ramena i lica gipsiranog prašinom. Video je, na primer, decu koja kasne i jure prema školi, munje oluje kako prolaze nebom, ljude kako jure ka protivavionskim skloništima dok sirene zavijaju. Čak sam i jednog lopova video kako juri, leteo je pošto su ga gonili, niz Via Del Sarto u Milanu; i potom su ga uhvatili i umlatili, ali ne bih mogao da potvrdim, jer se sve desilo udno ulice, a bila je velika pometnja. Video sam nojeve kako jure kao plotuni u afričkoj pustinji; kako

kroz noć jure, s blagim i očaravajućim krivuljama, projektili neprijateljskih brodova, s njihovim crvenim žiškomb, poneki je doslovno odskakivao na vodi kao disk, vrcajući izludeo. Video sam kako jure brzi vozovi dok se primiće suton, s njihovim već osvetljenim prozorima, i snovima i prikladnim fantazijama duž pustih polja, i bili su predivni.

Video sam, pre mnogo godina, kako niz Via Aurelia juri biciklista u majici, trenirao je, neko je rekao da je to Đirardengo, ali ja mislim da nije bio, jer nije ličio na njega. Video sam i glasnika Karla Smelog kako šiba šumama i donosi, u poslednjem trenutku, milost svom vernom štitonoši, oklevetanom da je izdajnik i kog je dželat upravo hteo da skrati za glavu; ali to se dešavalo na filmu i možda nije bilo potpuno tačno. Video sam kako jure pred mojim očima, malo pre zore, nad krovovima Milana, dva leteća tanjira; a ipak niko nije hteo da mi poveruje. Video sam kako vreme juri, avaj, kolike godine, meseci i dani, među nama ljudima, menjajući nam lice malo-pomalo; njegovu zastrašujuću brzinu, iako se ona ne meri hronometrom, pretpostavljam da je mnogo veća od bilo koje ukupne srednje bilo kog vozača bicikla, automobila ili mlaznjaka, otkad je sveta i veka. Jurio sam i ja, konačno, kao dečak, na biciklu kojem sam skinuo blatobrane kako bi donekle ličio na one šampionske; i sećam se da sam jedne večeri pratio u stopu, čitava dva kruga oko Parka, točak, kunem se, Alfonsine Strada, koja me je na kraju samlela, ostavljajući me posramljenog; utoliko pre što me je, kad je ona odmaglila, ščepao saobraćajac i napisao mi kaznu (prekoračenje brzine: u to vreme iznosila je čitavih dvadeset lira). Podosta stvari video sam kako jure: ali nikada drumske gigante na zvaničnoj trci odobrenoj od vrhovnih

biciklističkih organa. I to je svakako hendikep za jednog hroničara koji se sprema da zabeleži epopeju kakva je biciklistički Điro d'Italija.

Ovaj moj nedostatak koriste, ne znam da li dobronamerno ili zlonamerno, saputnici koji su oguglali na tolika Đira. A pošto je Điro, na neki način, već počeo prekuče u Đenovi – odakle se deo karavana i biciklista prebacio, morem, do Napulja, i odatle, do Palerma (zanimljiva pojediniost: sinoć, u blizini Kaprija, Serse Kopi morao je naprasno da legne zbog nagle slabosti, a izgleda da se ni Fausto nije osećao sasvim dobro, iako je *Grad Tunis* bio nepomičan kao masivna bazaltna stena) – bilo je dovoljno vremena da me stari vuci Đira, sveznalice, poduče, stalno razmenjujući među sobom aluzije, za mene ponižavajuće, na godinu kada je, sećaš li se?, Kamuso imao gumi-defekt na Gizalu, a Pelisje zapodenuo žestoku svađu s Antonenom Manjem. Neki su me plašili, drugi su me navodili da u 19 etapa vidim seriju okrepljujućih rajeva. Pričali su mi svašta i u svim slučajevima, bilo da se Điro prikazivao kao *kermesse* u kostimima, ili tortura, ili gigantska stvar, ili lirska poema, ili komedija, ili divlji rat, u svakom slučaju barem je jedan od njih, veteranâ koji me poučavaju, bio uvek u pravu.

Jedan kaže da je Điro čudesan fizički tonikum, izvanredan izlet, hodočašće od gostionice do gostionice kroz gastronomsku Italiju. Kaže da je nekada svake godine odlazio u banju Montekatini, sada, međutim, prati Điro i to mu mnogo više koristi. Kad se vrati kući, žena mu se zapanji kad ga vidi tako podmlađenog.

Drugi pak, jednakih godina i iskustva, smatra, međutim, da je Điro paklena mašina za uništavanje ljudi,

vozača, pratilaca, rukovodilaca, fotografa i tako dalje. Kaže da se, otprilike, gotovo tri sedmice ne jede, eventualno kakva jača zemička za doručak, a uveče, obrok ugušen žurbom i iscrpljenošću. Što se tiče spavanja, dodaje, još je gore. Prošle godine, na primer, kaže, mogao je da spava samo četiri sata između etapa, da bi mu pun san bio omogućen tek nakon poslednjeg cilja. Je li to moguće?

Treći mi kaže kako je sve namešteno. Biciklisti stižu prvi, drugi, treći i tako redom, prema unapred osmišljenim ujdurmama, korupcija, opskurni viši interesi. Verovatno je zatočnik dijalektičkog materijalizma koji sve objašnjava takozvanim ekonomskim faktorima, čak i Malabrokinе bubuljice. Uprkos tome je sugestivan. Naivna je gomila, kaže, ludi navijači koji izgaraju i ne mogu da spavaju kad njihov miljenik izgubi par minuta u plasmu. Imao je svoj interes, miljenik, neka znaju.

Ali tu je i drugi, ne manje promišljen i inteligentan, koji se zaklinje u uzvišenu čistotu Đira. Tu vidi i jedan od poslednjih velikih fenomena individualnog i kolektivnog misticizma. Iako dobijaju gomilu novca, vozači se satiru samo iz ideje. I ideja, ništa drugo, natrpava ljude po rubovima puteva. Ona poriče novac, poriče interese, poriče čak i mišiće. To duh, kaže, samo moć duha pokreće točkove, osvaja Falcarego ili Pordoi, obara rekorde. Izabrani heroji su šampioni, po njemu, sveštenici celebranti, organizatori, plima goruće vere, mnoštva anonimnih navijača.

I još jedan, konačno, koji se žali po ceo bogovetni dan i besni što je ko zna koji prokleti put došao na Điro i ove godine. I već predviđa zloglasna mučenja, kišu, neudobnosti i stenice po hotelima, prehlade. I tvrdi da je trka, pošto nedostaje jedan vozač, lišena zanimljivosti i da se

mogla mirne duše i ne održati, i da ljude nije briga nimalo. U najgorim trenucima tvrdi čak i da je biciklizam mrtav, mrtav i sahranjen, da se ugasila šampionska loza, da je u veku atomske energije pedala staro gvožđe za muzej, i da je smešno uporno istrajavati na tome. A ja ga gledam. Ima četrdeset pet godina, snažan i stalno u stavu kao da odbija neki iznenadni napad; lice pomalo samsonovsko, tvrdo, ali simpatično. Već ga ceo dan posmatram pažljivo. Nisam dobro shvatio da li je sportski direktor, ili tehnički, ili glavni mehaničar, ili maser neke ekipe. Gundža, podru-guje se, sve vidi crno. Trudi se, juri tamo-amoo, kao da će nešto da se desi. Znoji se, proklinje i puši do kasno u noć. Biće takav, pretpostavljam, sve do kraja Đira. Neprilago-đen, isprva pomislite da je neko ko je prinuđen da radi protiv svoje volje, u ambijentu koji mu je mrzak. Ali posle sam promenio mišljenje. Posmatram ga sada, dok mrači i kola uokolo kao neki namršteni *bulldog*, posmatram ga s velikim zadovoljstvom i pitam se: otkada nisam video tako srećnog čoveka?

Sto vozača kreće Garibaldijevim putem

PALERMO, 20. MAJ, *noć*

Sve je spremno. Za nekoliko sati buđenje. Došlo je vreme da se krene. Nakon slavlja, muzike, pesama, zastava, dirljivih klicanja, tokom ova dva dana, Palermo spava, ali samo jednim okom.

Spremni su ulašteni bicikli poput rasnih konja uoči turnira. Roze natpisi s brojem zakačeni su za ramove i zapečaćeni. Mazivo ih je napojilo koliko treba. Tanki pneumatici, glatki i zategnuti poput mladih zmija. Zavarani šrafovi, precizno podešen nagib sedišta, u milimetar izračunata visina upravljača. Bicikli su učili dobro, reklo bi se da su naučili sve što je trebalo naučiti, znaju to sada već napamet posle toliko ispita, provera, potvrda. Mogu li da ispuste makar i jednu zapetu na ispitu? Spremni, tajni taktički planovi timova, razrađeni do iscrpljenosti živaca i mozгова. Nema pretpostavki, neprilike, iznenađenja, busije zle sudbine koja nije uračunata: da li će padati

kiša ili neće, da li će asovi odmah napasti svom snagom, da li će otežati, da li će neki timski vozač krenuti u beg, da li će biti prašine, da li će biti toplo ili hladno i tako redom. Tomovi biciklističkog znanja sažeti su u ovim misterioznim strategijama. Teren za meč je nov, barem delimično. Neka pravila smelo su nova: poput etapnih ciljeva, poput bonifikacija za brdske ciljeve. U glavnim štabovima to je zahtevalo proračune, intuiciju, genijalne studije bez presedana. Od generala do pukovnika, skroz dole do poslednjeg vojnika, s najvećom obazrivošću, prošla je lozinka. Da li će borci umeti da je čuvaju?

Spremni su vojnici, sto dva vozača (sutra možda heroja, ili poraženih redova u sramotnom begu?). Još noćas i onda više nema fantaziranja. Od sutra će njihovi snovi biti tvrdi, zbijeni i crni kao katran kako bi zgomilali sav raspoloživi predah, bez ijedne pukotine kroz koju bi prodršla varljiva svetlost snova. Spremni su. Mišići su dostigli potrebnu elastičnost. Prepisane stotine kalorija sišle su u organe za varenje. Kucanje srca ustalilo se u ritmu koji su lekari odredili. Svako ima spremno voštano platno s trkačkim brojem i špenadle kojima se ono kači na leđa. Svako ima spremna svoja mala tajna oružja za koja drugi ne bi trebalo da znaju: talisman u kojem je fotografija dece, medaljon s ljubljenom Madonom, staru kapu masnu, svu umašćenu, ali nepobedivu kao „donosi-sreću“, specijalnu obuću s potpeticama napravljenim na određen način, istu onu koja mu je, pre tri godine, pomogla da ostvari slavnu pobjedu. Manje maštovito, jedan je stavio u džep majice kutijicu simpamina, drugi ima energetski napitak koji je posebno za njega napravio državni farmaceut.

Paketi opskrbe? Direktor svake Kuće pripremio ih je s očinskim obzirom sameravajući vrstu i količinu hrane prema ukusu i telesnoj građi svakog vozača; jednome komad ribe, drugome bareno pile, svima uglavnom šećer u kockama, zemičke s puterom i marmeladom, paštete od pilava, kompot. Spreman je i pribor masera: flasteri, masti, obloge, sredstva za čišćenje u hitnim slučajevima; preparati za jačanje s brzim delovanjem. I potom „bombe“, dinamične mešavine, sposobne da kao akrobatu dignu leš iz mrtvačkog sanduka.

Spremane, bočice pune čaja, kafe, mineralne vode. Spremni, rezervni delovi. Spremni, reklamni kamioni koji armadu vozača pretvaraju u uzbudljivu karnevalsku povorku. Spremane, kazaljke na satovima koje će sutra u pet probuditi navijače Palerma (još uvek odmorne uprkos današnjim naporima, vikanju, guranju, metežu, ispred ograde Politeame, gde su prisustvovali punciranju). Spremni, u Kataniji, gde je prva etapa, natpisi u slavu Čeramija (izgovara se Serami), kapitena belgijskog tima, koji je rođen u Kataniji. Spremno, cveće za Korjerija, ponosnog biciklistu sa Sicilije. Spremni, cirkulari šefova policije o javnom redu duž staze. Spremna, platna s natpisom cilj, trijumfalni lukovi, venci, orkestri s limenim instrumentima pretvorenim u isto toliko ogledala. Spremane, olovke hroničara, kamere, pokretne radio-stanice. Spremna, žuta maramica kojom će pri prolasku karavana naš izveštač Di Frančesko mahnuti u znak prepoznavanja na ulazu u Čefalu, preko puta benzinske stanice.

Ali spreman je i neprijatelj, ovoga puta jači i opasniji nego svih prošlih godina. Pažljivo, gospodari drumu, ne uzdajte se previše. Da, Palermo vas je zagrlio kao svoju